

אוניברסיטת בר-אילן

איתור תלמידים אלימים בבתי הספר על ידי מוריהם:

תרומת מאפייני האלימות והקשר עם המורה

בת-אל אדרי-דודקביץ

עבודה זו מוגשת כחלק מן הדרישות לשם קבלת תואר מוסמך

בבית הספר לחינוך של אוניברסיטת בר אילן

תקציר

איתור וזיהוי התלמידים האלימים על ידי צוות בית הספר מהווה מרכיב חשוב ומרכזי בטיפול יעיל באלימות ומניעתה. יתרה מכך, ככל שההתערבות מתחילה מוקדם, כך הסיכוי למניעת האלימות עולה והחרפת השלכותיה יורד (Jiménez-Barbero, Ruiz-Hernández, Llor-). עם זאת, ממחקרים קודמים עולה כי מורים רבים לא מודעים להיקף רמת האלימות בכיתתם וכי אינם מודעים לזהות התלמידים האלימים (Yablou, 2017). מטרת המחקר הנוכחי היתה לבחון את הפער שבין דיווח מורים ותלמידים אודות אלימות תוך התמקדות בבחינת יכולת הזיהוי של המורים את התלמידים האלימים בכיתתם. נוסף לבחינת ההבדלים שבין מורים לתלמידים נבחנו גורמים העשויים להסביר הבדלים אלו תוך התמקדות במאפייני האלימות (פיזית, מילולית וחברתית), וכן תרומתם של הקשר מורה-תלמיד.

במחקר השתתפו 29 מורים המלמדים בכיתות ט'-י"ב, ו-481 תלמידים, מארבעה בתי ספר במרכז הארץ. התלמידים התבקשו לענות על שאלונים אשר בחנו את הקשר בין המורה לתלמיד וכן שאלונים על התנהגות אלימה וקורבנות לאלימות. המורים התבקשו לענות על שאלונים אשר בחנו את מידת המוערבות של כל אחת ואחד מתלמידי כיתתם באירועי אלימות.

ממצאי המחקר עולה כי המורים אינם מזהים אחד מכל שני תלמידים אלימים הלומדים בכיתתם. באופן מפורט יותר, הם מזהים בשכיחות הגבוהה ביותר תלמידים הנוקטים באלימות מילולית (46%), בשיעור פחות יותר את התלמידים שנקטו באלימות פיזית (29%) ואילו אלימות חברתית (11%) נמצאה כמזוהה על ידי המורים בשכיחות הנמוכה ביותר. באשר לקשר מורה-תלמיד, ממצאי המחקר, סותרים את השערת המחקר שכן נמצא שככל שהקשר בין המורה לתלמיד שלילי יותר (על פי דיווחי התלמיד), כך עולה יכולת הזיהוי של המורה לאתר את התלמיד האלים. בנוסף לכך נמצא כי גודל הכיתה הינו גורם מנבא ליכולת הזיהוי של המורה לאתר אירועי אלימות בכיתתו וכי ככל שהכיתה גדולה יותר, כך המורה מזהה פחות את התלמידים האלימים.

למצאי המחקר תרומה תיאורטית ויישומית כאחד, ומצביעים על הפער הקיים בין יכולת הזיהוי של המורים את התלמידים האלימים והגורמים התורמים לכך. מבחינה יישומית, ממצאי המחקר מעלים מספר גורמים אפשריים לשיפור יכולתם של המורים באיתור מקרי אלימות בכיתתם ובכך לאפשר את מיגורם.